

KAM KRÁČÍŠ, EXEKUTORSKÁ PROFESE?

Mgr. Jan Mlynarčík

soudní exekutor
Exekutorský úřad v Jablonci nad Nisou
prezident Exekutorské komory ČR

Nadpis mého pojednání může na první pohled působit poněkud kýčovitě. Nicméně, kdy jindy by bylo příhodnější využít českou parafrázi názvu nejslavnějšího románu polského spisovatele Henryka Sienkiewicze než v situaci, kdy se musíme rozhodnout o dalším směřování exekutorské profese, neustále se pohybující na rozhraní politického a společenského přijetí či odmítnutí.

Na první pohled se může zdát, že je pro příslušníky exekutorského stavu všechno v uvozovkách „v pořádku“. Lidé se stále zadlužují, exekuce se nařizují a někteří soudní exekutoři mají práce dostatek. Málokdo má však skutečnou představu, jak se věci ve skutečnosti mají, a jak málo stačí k tomu, aby hesla jako právní stát, vláda práva či vymahatelnost soudních rozhodnutí pozbyla své podstaty, a jak málo stačí k tomu, aby profesi exekutora už nikdo nechtěl či nemohl vykonávat.

Sněm soudních exekutorů si dne 29. dubna 2021 zvolil nové vedení, které bude reprezentovat a hájit zájmy soudních exekutorů a zasazovat se o narovnání dlužnicko-věřitelského prostředí. Nové prezidium čeká v jeho tříletém funkčním období mnoho výzev, kterým bude muset čelit, a mnoho úkolů, které je třeba splnit nebo o jejich splnění alespoň reálně usilovat. Jedním ze sěžejných úkolů bude snaha o zajištění racionální právní úpravy exekucí. Prezidium se již od samého počátku své činnosti soustředí na zapojení do legislativního procesu tak, aby zabránilo největším excesům, k nimž může dojít v rámci v současnosti schvalovaných právních předpisů, a aby dosáhlo pozitivních změn s potenciálem změnit exekuční prostředí k lepšímu.

Nový exekuční řád

Stávající právní úprava exekučního řízení vychází z více než 20 let starých principů, které jsou v mnoha ohledech již překonané nebo neodpovídající podmínkám moderní společnosti. Neustálé novely exekučního a občanského soudního řádu vedly k závažnému narušení rovnováhy mezi právy dlužníků a věřitelů, respektive povinných a oprávněných v exekučním řízení. Stát vyžaduje po soudních exekutorech, aby odváděli stále více a více administrativní práce a další agendy. Od roku 2001 jim však

nepřiznal žádnou finanční náhradu nákladů spojených s výkonem nových povinností, natožpak spravedlivou odměnu. To vše navzdory tomu, že náklady na výkon exekuční činnosti již více než dvacet let stále narůstají. Exekuční řízení je zbyrokratizované, práva účastníků řízení nejsou spravedlivě vyvážena a soudním exekutorům, coby vykonavatelům soudní moci, je odpíráno právo na spravedlivou odměnu.

Největší výzvu pro nás, coby reprezentanty Exekutorské komory ČR, proto představuje nastartování prací na novém, komplexním a moderním exekučním kodexu. Velká část úsilí tak bude směřovat k zákonodárci, kterého je nutné přesvědčit o nezbytnosti nové úpravy. Nový exekuční řád by byl i příležitostí ke komplexní úpravě místní příslušnosti soudních exekutorů, jejímž prostřednictvím by bylo možné realizovat zákonné právo účastníku řízení na soudního exekutora, tedy obdobně jako nyní právo na zákonného soudce. Ustavičné záplaty současného, děravého exekučního řádu nejsou dlouhodobě udržitelné, neboť již nyní musí většinu právních ustanovení složitě vykládat judikatura tak, aby byla v praxi vůbec aplikovatelná.

Nevyhnutelně musíme také přesvědčit zákonodárce o nesmyslnosti a protichůdnosti některých schvalovaných novelizací. Za všechny jmenuji například aktuální téma povinného nahrávání telefonických hovorů se soudním exekutorem či jeho zaměstnanci, které je součástí novely exekučního a občanského soudního řádu. Záměrně opomím náklady na straně soudních exekutorů, které se i pro menší exekutorský úřad pohybují v řádech statisíců, a které stát opět nehodlá žádným způsobem sanovat, a věnuji se důsledkům takové právní úpravy pro samotné účastníky řízení. Racionální soudní exekutor, coby podnikatel nesoucí slovy Ústavního soudu „riziko podnikání“, zřejmě omezí počet telefonních linek dostupných pro účastníky řízení, aby co nejvíce minimalizoval finanční náklady a požadavky na zajištění dostatečně zabezpečeného úložného datového prostoru pro uchování nahrávek hovorů. Výsledek tak paradoxně přinese omezení dostupnosti soudního exekutora pro účastníky řízení, což nikdo nechce.

Vzhledem k legitimnímu požadavku na racionálního zákonodárce se nemůžeme smířit s kontraproduktivními novelizacemi, jejichž jediným myslitelným přínosem je příslovečné zavření úst některých zájmových skupin. Je na čase, aby si představitelé moci zákonodárné uvědomili, že požadavky právního státu nebude možné naplňovat v případě, kdy se většina věřitelů raději obrátí na různé inkasní a vymahačské agentury spíše než na soudního exekutora, z důvodu neúměrně komplikovaného a zbyrokratizovaného exekučního řízení. Exekuce mají probíhat rychle a efektivně.

Prezidium tedy čekají velké argumentační i politické bitvy o smysluplnou právní úpravu exekučního řízení. Tyto takzvané boje se ostatně odehrávají již nyní, neboť prezidium je velmi aktivní směrem k politikům i k odborné a laické veřejnosti. O důležitosti změn je ostatně zapotřebí společnost přesvědčovat, na čemž už usilovně pracujeme. A s tím se ostatně pojí i další prioritou nově zvoleného prezidia spočívající ve vzdělávání a celospolečenské osvětě ve vztahu k exekucím a soudním exekutorům.

Osvětová činnost směrem k veřejnosti

Osvětová činnost směrem k odborné veřejnosti se bude tradičně odehrávat na poli konferencí, seminářů a přednášek, jichž se mohou a měli by účastnit i samotní členové exekutorského stavu a jejich zaměstnanci. Kdo by konečkonců měl mít lepší přehled o exekučním řízení než soudní exekutor. Cílit však musíme i na širokou veřejnost. Největší roli v ovlivňování veřejného mínění v současnosti hraje internet a sociální sítě. Navážeme proto na činnost předchozího prezidia, které úspěšně zvýšilo sledovanost profilů Exekutorské komory ČR na sociálních sítích. Tyto aktivity zamýšlíme razantním způsobem zintenzivnit tak, aby se edukativní obsah podařilo distribuovat co nejširšímu okruhu příjemců. Za tímto účelem obstaráme tvorbu snadno pochopitelných a přesto kvalitních, informativních materiálů, až již v tištěné nebo digitální podobě.

Máme možnost jednoduše a efektivně informovat společnost o osobě soudního exekutora a jeho činnosti. Nutně potřebujeme rozbourat hluboko zakořeněný mýtus, v němž soudní exekutor vystupuje pouze jako ten, kdo přichází zabavovat movitý majetek do domácností dlužníků. Cílem je proto vzdělávat veřejnost o tom, kdo skutečně soudní exekutor je, v čem spočívá jádro jeho činnosti, a jak může konkrétním osobám v konkrétních situacích pomoci s řešením jejich problémů, ať již vymožením pohledávky či jiného plnění, osvědčením skutkového stavu či jinou činností. V roli oprávněného ostatně nevystupují pouze banky, telefonní operátoři či jiné velké instituce. Věřitelem, a posléze oprávněným, se může stát kdokoli a v takovém případě bude rád za každou pomoc, kterou může získat. Lpět musíme také na zásadě, podle níž náklady vymáhání hradí ten, kdo vymáhání zavinil. Nemůžeme přistoupit na systém, v němž by si služby soudního exekutora platil oprávněný a dlužník se přitom různými právními či faktickými kličkami vyhýbal plnění svých závazků. O tom všem a mnohém dalším chce prezidium veřejnost vzdělávat, neboť s podporou většiny společnosti snáze dosáhneme změny systému exekučního vymáhání k lepšímu. Důraz budeme klást především na dluhovou prevenci a na to, jak se vyvarovat dluhové pasti.

Digitalizace exekuční činnosti

Legislativa i veřejné mínění mají bezpochyby nejzávažnější dopad do naší činnosti. Nesmíme však zapomínat i na praktické záležitosti s potenciálem rychleji a efektivněji zlepšit podmínky provádění exekuční činnosti. V tomto směru hraje prim především digitalizace veškerých činností. Navzdory tomu, že soudní exekutoři bezesporu zauímají pomyslnou čelní pozici mezi ostatními právníckými profesemi v oblasti digitalizace a elektronizace procesů, nabízejí se oblasti, kde lze činnost ještě více optimalizovat. Chtěli bychom se proto věnovat vytvoření jednoduché a všeobecně použitelné možnosti dálkového nahlížení do exekučního spisu, což může uspořit náklady na straně účastníků řízení i samotných soudních exekutorů, kteří k této činnosti nebudou muset vyčleňovat prostory, informační technologie či personál. S podporou dotčených orgánů by bylo možné uvažovat i o zřízení určité formy společného úložiště dat sloužícího pro účely snížení administrativní zátěže na straně subjektů poskytujících soudním exekutorům součinnost nebo pro účely poskytování elektronické formy exekučních spisů exekučním soudům či dohledovým orgánům. Obojí má velký potenciál zefektivnit exekuční činnost včetně souvisejících agend a snížit náklady účastníků, součinnostních subjektů i soudů a soudních exekutorů. Uvedené se nabízí i jako cesta, jak se oprostit od přežitých fyzických spisů zasílaných buď v papírové, nebo elektronické podobě na datových nosičích. Důležitým předpokladem v tomto ohledu je vyjednání podpory soudů, respektive Ministerstva spravedlnosti, které se

zavázalo k digitalizaci a elektronizaci justice a které bohužel tento úkol nenaplnuje tak, jak se předpokládalo.

Další činnosti soudního exekutora

Samozřejmě existuje daleko více úkolů a oblastí, kterým se bude prezidium Exekutorské komory ČR ve svém funkčním období věnovat. Spatřujeme kupříkladu potřebu kultivace exekučního prostředí a rozšíření zákonného okruhu činností soudního exekutora o další činnosti – mediační a smírná řízení, administrace oddlužení a podobně. Vedení Komory tedy bude mít plné ruce práce.

Kam tedy kráčí naše exekutorská profese? Kterým směrem se ubírá? Navzdory pochmurnějšímu úvodu mého zamýšlení hledím do budoucnosti exekutorského povolání s optimismem. Věřím, že si stát uvědomuje, že potřebuje zodpovědné, zkušené, nezávislé a nestranné vykonavatele soudní moci, jimiž soudní exekutoři jsou. Ostatně to již několikrát dokázal, když se v minulosti postavil proti návrhům na zrušení exekucí a exekutorů. Je ovšem na čase, aby si stát také uvědomil, že nelze exekuční činnost nadále pouze komplikovat, ale že je zapotřebí ji naopak kultivovat a nastavit jasná a jednoduchá pravidla odpovídající požadavkům moderního právního státu.

Právě zde stojí nové prezidium Exekutorské komory České republiky, aby o tyto cíle usilovalo. Cíl známe, cestu k němu také. Věříme, že s Vaší podporou, podporou členů exekutorského stavu, jsme schopni dosáhnout úspěchů.